Број 203 У Новом Саду, у петак 17. (30.) септембра 1910. Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску: кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново?

Кад је прошлог четвртка у јутру на торњу карловачке саборне цркве избило 9 сати, отпочео је избор Радикали су у довољном броју кандидовали дра Ђорђа Красојевића. Тада су дошли самосталци да кандидују дра Лазу Поповића. Један је кандидовао, а четворица су га помагала. А треба — пети.

Председник је изјавио, да не може примати кандидатуру, коју не потпомаже довољан број бирача. — Дајте петога!

— Молим да мало причекате, — вели предлагач.

— Па добро!

Предлагач скочи до прозора и виче сакупљеним бирачима: — Самосталци напред! Има ли ту да је ко самосталац? Треба је дан самосталац да дође горе да кандидујемо!

Од доле се хори гласан смеј радикалних бирача: — Нема самосталаца! Неће ни један самосталац да буде пети. Сваки хоће да буде први!

Одбор је чекао четврт сата, па отпочео избор. Једини пријављени кандидат био је др. Ђорђе Красојевић.

* * *

Кад је др Красојевић проглашен за посланика, (десетак бирача гласали су ипак за дра Лазу Поповића) самосталци су дошли к себи. Брзојавише на све стране, да су се радикали послужили преваром и смицалицом.

Тако је то донео „Србобран“, тако су донели то сви „Србобранови“ кучићи. Тако су то трубили сви самосталци редом.

Лагали су како су коме могли — Радикали су потплатили звонара, па је навио сат напред! — Тако су говорили једни. Други су доказивали, да је требало чекати на петог самосталца најмање један сат. Та толико чека у Карловцима сваки домаћин на госта, кад га позове на ручак. Тако су говорили други. А сви су говорили и писали о смицалицама и преварама радикалским.

Али све је то: — Мало било, дуго не трајало. Одједном поче „Србобран“ горко да пребацује карловачким самосталцима. Ама што, забога, да им пребацује, кад нису они криви?! Та кад су радикали победили преваром и смицалицама, зашто да грди онда самосталце карловачке?! Та они су само невине жртве „препредених радикала“.

Али „Србобран“ у 195. бр. од уторника пише, да с правом мора да осуди све интелигентније чланове самосталне странке, па вели: — „Који су да се благо изразимо својом неокретношћу, неспретношћу и немаром скривили то, да је за посланика изабран радикал“...

Па зар су радикали криви ако су самосталци били неокретни, неспретни, немарни..? И то још кад се благо изрази. А да се не изражава благо, могло би им се и друкче очитати.

Но ово је мишљење „Србобранове“ редакције. А одмах за тим доноси писмо из Карловаца, да се види какво је огорчење против интелигенције самосталне у Карловцима. А у том писму има реч по реч ово:

.. „Кад смо дошли (на дан избора) у двориште барона Рајачића, ни једног интелигентног човека међу нама није било, који ће нас повести у борбу против радикала. Стојали смо ту као без главе. **После 9 сати** (дакле, упамтите добро: „после 9 сати“. Пр. ур. „Заст.“) неки М..... (треба читати фондовски чиновник Матејић) кога у Карловци нико и не познаје, рече: Ајде, људи, да идемо! И ми се кренемо. Дођемо до пијаце и ту се разиђемо куд који“...

Дакле, после 9 сати кренуше се из Рајачићеве авлије А да није ту каква смицалица радикалска што су се они кренули после 9 сати?! И чак ни тада нису отишли на биралиште, него су, кад дођоше до пијаце, разишли се куд који. Па да није ваљда у томе каква превара радикалска?!

Ствар је јасна за сваког паметног човека Зато се нису кренули на време из Рајачићеве авлије, што их је било врло мало. Чекали су на оне друге. И кад је већ прошло време онда их је повео онај М. А кад су дошли до пијаце, разиђоше се куд који зато, што их је било срамота да тек неколико њих оду на биралиште.

То је у ствари. И зато сад „Србобран“ напада интелигенцију самосталску. И поп Гиги Јовићу, директору Врховцу, Валеријану Прибићевићу и другима својим вернима препоручује да прочитају онај напад. Где су били? Па да нису и због тог радикали криви?!

* * *

Морамо узети у одбрану и поп Гигу и Врховца и друге самосталске главе. Јер ево како је било:

Пред избор у недељу држао је самосталски кандидат др. Лаза свој програмни говор. У исто доба кад и др. Ђорђе Красојевић. На Красојевићевом говору било је силних бирача, код др. Лазе било је деце и неколико небирача, те неколико чланова интелигенције. Онда је већ др. Лаза питао очајно: Где су нам бирачи?! Зар их је поморила колера?

Увече, у очи избора искупиле су се самосталске главешине и позвале су и дра Лазу. Тамо су му говорили, да је све уз њих. Да стоје ванредно добро. Да толико љубави и одушевљења није никад било за њих као сад. Народ не друго, него обожава њиховог кандидата дра Лазу. Али — требаће да даду јела, пића, а нарочито новаца, и то подоста нов ца својим бирачима, а и право је кад њих ти бирачи толико воле.

Др. Лаза није хтео да даде новаца. Он хоће да га бадава воле бирачи. А на то је неко рекао: — Нема тога у самосталној странци Наши су људи навикли на неки поклон с ваше стране.

Др. Лаза, кандидат, питао је јетко: — Па што сте ме натоцињали да се кандидујем? Подајте ви новаца, откуд долази кандидат да даје?

Ту су се добро испрскали, и кад нико није хтео да даде новаца, видели су, да ће сутра дан пропасти, и то не онако како се пропада, него ће пропасти, као њихов нико. Зато се ниједан није појавио ни на улици.

Та зар поп Гига, Будисављевић и Валеријан не би дошли да предводе војску?! Дошли би, још како би дошли да буду генерали, али није било војске.

* * *

Само још нешто! У своме јаду, заборавио је „Србобран“ да његову кукњаву слушају и они, који нису самосталци. Па је закукао: „И при неуспеху првог избора скривили су и опет наши људи.“ Јер они су у црквеном одбору у већини, па су опет пропали.

Види се, дакле, како је хајдучки сабор на неправди поништио први избор дра Красојевића Али се на другом избору показало, да поновљеној неправди хоће да израсте реп Тај самосталски реп гледа данас читав свет и — смеје му се

Из илочког изборног котара.

Од кад је проглашена кандидатура дра Николе Радивојевића за илочки котар, стижу му многи позиви од личних и начелних пријатеља, да их посети на њиховом дому. Тим се позивима наш кандидат врло радо одазивао, те је већ у многим местима у котару дошао у лични додир са својим пријатељима и бирачима. За сад је дошао др. Никола Радивојевић у додир са својим бирачима (ван Каменице), у Лединци, Бечичу, Черевићу, Баноштору, Сусеку, Нештину. Поузданичке састанке и изборне скупштине, још није одржавао, за сад је било само додира са бирачима, како сам то мало час нагласио.

О посети нашег кандидата у Черевићу било је већ речи у „Застави“. У Лединци био је др. Никола Радивојевић у недељу пред Малу Госпојину, у дому угледног домаћина Милана Јефтића. Тамо је цело пре подне живо саобраћао са многим бирачима, где се упућивао у њихове прилике и саслушао њихове тежње и жеље. После пријатељског ручка опростио се наш кандидат са домаћином и његовим многим гостима, изрекав им неколико српских, родољубљем прожматих речи.

Из Лединаца одвезао се др. Никола Радивојевић у Бечичи, у кућу уваженог нашег пријатеља домаћина Јаше Адамовића, (таста челик Србина пароха черевичког Душана Поповића).

У то време свршио је своју многонапорну изборну скупштину беочински архимандрит и владин „неодвисни“ кандидат, те су га у манастир отпратили предстојник и општински чиновници. Високопречасни су иначе, хвала Богу, здрави, нормални и сасвим — „независни“.

Чим је наш кандидат ступио у стан свог домаћина Јаше Адамовића, предан му је званичним начином и свечан овај документ:

Кр. котарска област у Илоку.
Број 10190/1910. Илок 18./IX 1910.

Предмет:
Одржавање јавних скупштина.

Преузвишеном господину
Др. Николи Радивојевићу
кр. великом жупану у миру
сада у Бечичу

Темељем §. 2 закона од 14 јануара 1875. о праву сакупљати се императивно је одређено, да се одржавање јавне скупштине имаде барем три дана пре надлежној области пријавити.

Пошто је овој области до знања дошло, да је Ваша Преузвишеност за данас сазвала јавну скупштину у Бечичу, а да није удовољила горе цитираном § у закона, обналази кр. котарска област Вашу Преузвишеност на ту законску установу упозорити и забрати Вам одржавање те проту законито сазване скупштине, с' позивом, да си изволите за евентуално будуће одржавање такове исходити прописаним путем областну дозволу.

Кр. кот. управитељ:
(Потпис нечитљив)

Кад је наш кандидат прочитао и видео шта га све сналази, он је мирно турио у џеп овај акт Он није ни помишљао на какву скупштину. Из свега је видео, да су власти веома забринуте за свога самосталног кандидата, који је протурио по народу, да је он управ самосталан и народни кандидат, а др. Никола Радивојевић да је владин.

Затим је др. Радивојевић имао пријатељски договор са домаћином куће и његовим многобројним пријатељима. Све ово је као увод у изборну борбу, која ће тек наступити.

Наш кандидат, који је познат као велики пријатељ земљорадничких задруга. и који их је помагао од почетка њихова, не пропусти нигде прилику да посети задруге и да се распита и увери о стању и напретку њиховом

Др. Никола Радивојевић изјавио се у кући свог домаћина у Бечичу о свом односају

према српској народној радикалној странци, чији је програм од почетка одобравао. А стао је јавно уз ту странку баш сад, јер је видео да су данас на неоправдан и недостојан начин напали не само програм странке, него и главне људе те странке, а он верује и у програм радикалне странке и уверен је, да су њени људи и лично поштени и пријатељи народа. Зато је он држао, да баш сад треба да ступи напред и не сме да остане по страни.

Многобројни гости и домаћин њихов узели су са великим допадањем на знање ову значајну изјаву и опростили су се са нашим кандидатом у пуном уверењу да је победа његова и њихова.

Противници купе потписе за свог „самосталног и независног“ кандидата. То није „пребројавање гласова.“ Тим хоће да вежу безазлене људе, па да им после не даду натраг. А кад још тај посао раде чиновници, онда добија цела ствар п р а в и в и д. То је неправилно. Но бирач мора имати и има право да слободно ступи на биралиште. И на биралишту мора гласати камо му у о н а ј м а х срце и савест налаже. Држим, да везане бираче није ни слободно доводити на гласање.

Но за сад оволико. А биће о овоме још речи.

Положај на Балкану.

У Француској и Енглеској тврдо верују, да је између Турске и Румуније склопљен тајан војни савез. Том савезу су кумовали Берлин и Беч Њима је стало до тога, да с једне стране поцепају балканске државе, а с друге стране привуку Тројном Савезу Турску. Румунију и онако већ рачунају у свој савез. Тим савезом су, тако суде у Паризу и Лондону, постигли и једно и друго, и сада рачунају, да могу лакше остваривати своје тежње на Балкану.

Званично о овом савезу нема потврде, а неће је ни бити, јер је савез тајан. Али би Италија као члан Тројног Савеза морала знати за њ, а мора знати и то, да тако груписање не иде у корист њених тежња на Балкану. Талијанско јавно мнење је и устало одлучно против тог груписања, али у талијанским политичким круговима рачунају, да је Италија зато пристала на то, што рачуна отштету на другој страни.

Енглеска, Француска и Русија виде, да је оним савезом поремећена равнотежа на Балкану, и настојавају да је успоставе тако, што би Србија, Бугарска и Грчка ступиле у савез, а све три би биле под њиховом заштитом. За Црну Гору се не зна, камо би се приволела.

У Србији неки верују у турско румунски савез, и ти суде о њему исто као и они у Паризу и Лондону. Српски пак министар спољних послова је изјавио, како њему није познато, да је такав савез склопљен и зато не може ништа ни рећи о њему. Он сумња у то. Не може да верује, да би Турска и Румунија склопиле савез, који би био против интереса балканских држава, а посве држи за искључено, да би тај савез могао бити управљен против Србије. Турској је потребан мир више него иком, а Румунија не може заборавити, да је у многим правцима њена будућност заједничка са будућношћу осталих балканских држава.

У Бугарској напротив верују, да је турско румунски савез склопљен. И од дана када се прочуло за тај савез, наступео је обрт у спољној политици Бугарске. У Бугарској су незадовољни и са краљем Фердинандом. Из владе су истиснули два министра, који су били присталице краљевој политици. Француска настојава, да Бугарску привуче споразумним силама, Русији, Француској и Енглеској, за то јој излази на сурет у финансијским невгодама и рови против краља Фердинанда. Данас је у Бугарској министарство спољних послова у другим рукама, и Бугарска очевидно нагиње другој европској групи, Француској, Енглеској и Русији.

„А зашто не и Славонија?“

Познато је, да хрватски листови говоре само о краљевини Хрватској, као да Славонија и не постоји Прогутали су Славонију. То исто ради и „Србобран“ да се тиме додвори Хрватима. Но откако су славонски праваши почели да се цепају од коалиције, избило је и опет славонско питање. Све новине пишу о славонским политичарима. Због тога се хрватски лист „Новости“ једе, па пише: „Хрватско пучанство у Славонији једва се привикло на хрватско име, па ћемо га сада смести пишући о неком славонству“. Да е опасно по хрватску мисао, ако се истиче славонство, позива се на догађај приликом освећења катедралне цркве у Ђакову. Кад су певачка друштва завршила песму са „Живела Хрватска“, кроз клицање и певање многобројне публике п р о д р л и с у и п о в и ц и д о м а ћ и х с е љ а к а (који се и данас радо зову Шокцима): „А з а ш т о н е и С л а в о н и ј а?“

Ово признање хрватског листа сведочи, да је хрватско име у Славонији нова бољка, а да и не спомиње многобројне католике у Срему и Славонији, која су се сматрали Србима

За сад оволико

Од неког времена све бројеве новосадског „Т у н г у з а“ преваћају на мађарски и шаљу у Будимпешту министарству. Да ли хоће неки да се препоруче?! Или је што друго у ствари? Брзо ћемо видети. За сад оволико!

Самосталско наседаније у Мартинцима.

Јављају из Мартинаца у Срему, да је тамо изабрано ових дана општинско веће и д а с у у в е ћ е у ш л и р а д и к а л и, а то је уједно неко предсказање за избор посланика. — Поп Микић је нашао кључ црквени и предао, а говорио је, да је тај кључ народ однео.

Као што видите, двоструко самосталско наседаније. А пошто трипут бог помаже, треће наседаније доживеће Стојан Чучковић и самосталска му браћа на избору посланика.

Самосталска смицалица у Карловцима.

Пишу нам из Карловаца:

На дан избора посланика овде објављено је чиновницима у српским народно црквеним фондовима и заклалама, да је секретар Секулић наредио, да ниједан чиновник не иде из звања, јер ће се свима званично прогласити једна важна одлука саборског одбора. Међутим, није проглашена никаква одлука. То је била самосталска смицалица, да се чиновници радикали уздрже од гласања. Но зато су самосталски чиновници Матејић, Видаковић и Шајковић изишли из звања у 9 сати. Кажу да је ону вест протурио барон Рајачић. Али није им ни то помогло, а „Србобран“ ето пише за Матејића, да га нико и не зна, ко је! Па то им је био главни кортеш на основу чијих предлога су градили и прорачун!

Подрепашко славље.

Поговара се, да су се п о д р е п а ш и, после свога пораза, из предсобља клуба свога, повукли у унутрашње одељење — на качамак На част су позвали и своје помагаче либерале, демократе и другу папазјанију само нису самосталце из Загреба. На то су се самосталци, особито Прибац и Бубаш, расрдили и веле, да је могуће, да ће доћи до расцепа између њих. — Подрепаши, истина, поручују самосталцима, да су њима врата њиховог клуба увек отворена, али се ови не даду ни осолити пребацујући им неискреност, јер ето и сад говоре о в р а т и, а опште је познато да на подрепашком клубу и нема врата. У осталом познато је, — одпоручују им, — да и у Хрватској има таких просторија — ено пре им је и Томашић ставио на расположење — па нађиће они још таке части и тамо. — На здравље и једнима и другима! —

Прелетник Алпа умро.

Далеко је од нас. Али оно што је он, Шавец учинио, бележе сви као да је свугде близу. Кад неко учини, што још нико до сад учинио није, онда он привлачи опћу пажњу и дивљење целог света. Ситан посао, ма се извршивао близу, остаје неопажен, као да је на другом крају света! Велик пак посао, потхват, извршивао се макар на другом крају света, не остаје неопажен, истиче се као да нам стоји пред носом.

Шавец је прелетео високе Алпе, природну границу између Швајцарске и Италије. Ваздухом их је прелетео. Прелетео их човек, који има две ноге, човек створен да гази по земљи. Човек под облацима, у висинама! То је што је велико! И зато је цео свет упро очи на Шавеца, који је прелетео Алпе.

За њега кажу, да се усудио да дира у тајну божју. Симплонов врх обавијен вечито облацима и густом маглом, покривен снегом, до кога ни сурни орлови не долећу, сад би од човека прегажен. Ха, како је то могло бити? Да није бог гора и муња онда спавао?! Али се тај бог брзо тргнуо из сна; тргнуо се брже, но што је Шавец својом крилатицом могао да се дохвати земље.

Шавец својом крилатицом спуштајући са висине дошао је на десет метара изнад земље Он је већ тада био победник! У души је видео слику, како ће он по земљи као прелетник Алпа да носи венац славе. Ко му ту не би завидео? И биће да су му завидели чак и невидими дуси, јер се Шавецова крилатица поломи изнад самом земљом. Оба се крила склопила, а крилатица, тешко гвожђе, паде и пода се сахрани крилатића Шавеца.

Чак краљев лечник у Италији дође, не би ли повратио у живот крилатића. Испрва се држало да ће Шавец ране преболети. Али јуче нагло наста промена у његову здрављу. Те пред вече испусти смели прелетник Алпа своју душу.

Па сад божја воља! Шавец је на земљи учинио највише што је могао. Тиме је завршио ту своју улогу. У Домодосоли стојаће му споменик. Он с људма нема више посла. А људи његову награду од 50 хиљада франака, што је заслужио прелетом Алпа, дадоше његовом брату.

Овогодишња берба у Угарској.

Угарско министарство пољопривреде издало је извештај о овогодишњој берби у Угарској. По том извештају цени се, да ће се кукуруза добити 48 милиона и 490 хиљада метерских центи, а кромпира 46 милиона и 840 хиљада метерценти. О виноградима нема још података,

Скупштина српске пчеларске задруге.

Главна скупштина српске пчеларске задруге одржаће се у Клепку 30. септембра (13 октобра) о. г. у 8 сахати пре подне у српској пучкој школи. Том приликом приредиће се свечан парастос Аврму Максимовићу, знаменитом српском пчелару. Крајем 1909 године имала је српска пчеларска задруга готовине 2429 круна и 19 потура. Он пчеларске изложбе био је чист приход 753 круне и 30 потура.

Брзојави „Застави“

Стигли 16. септембра.

Д е л е г а ц и ј е.

Будимпешта. Званичан лист саопштава краљево ручно писмо, којим се делегације сазивају 29. септ. (12. окт.)

Заједничка банка.

Будимпешта. Данас одржана у Будимпешти седница главног савета заједничке Аустро Угарске Банке, под председништвом управника дра Александра Поповића. Решено, да се не диже каматна стопа.

Нов далматински намесник.

Задар. По извештају листова, бивши аустријски министар председник барон Бек биће именован за намесника Далмације

К о л е р а.

Домбовар. Јуче се неки железничарски радник поболео од колере.

Одговорни уредник
Константин Брадваревић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.